

Kratke ekonomsko-finančne analize

Pregled rasti prihodkov od prodaje in dobičkonosnosti gospodarskih družb

Avtor: Robert Zorko

September 2023

BANKA

SLOVENIJE
EVROSISTEM

Zbirka: Kratke ekonomsko-finančne analize

Naslov: Pregled rasti prihodkov od prodaje in dobičkonosnosti
gospodarskih družb

Avtor: Robert Zorko

Številka: September 2023

Kraj: Ljubljana

Izdajatelj:

Banka Slovenije

Slovenska 35, 1505 Ljubljana, Slovenija

www.bsi.si

Elektronska izdaja:

<https://www.bsi.si/publikacije/raziskave-in-analize/kratke-ekonomsko-financne-analize>

Mnenja in zaključki, objavljeni v prispevkih v tej publikaciji, ne odražajo nujno uradnih stališč Banke Slovenije ali njenih organov.

Uporaba in objava podatkov ter delov besedila sta dovoljeni le z navedbo vira.

© Banka Slovenije

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID 164629507

ISBN 978-961-6960-94-6 (PDF)

Kazalo

Uvod	4
<hr/>	
1 Razčlenitev čistih prihodkov od prodaje	5
1.1 Stroški blaga, materiala in storitev	8
1.2 Stroški dela	10
1.3 Poslovni izid iz poslovanja	12
<hr/>	
2 Dobičkonosnost podjetij	14
2.1 Kazalniki dobičkonosnosti	14
2.2 Dobičkonosnost gospodarskih družb v Sloveniji	14
2.3 Dobičkonosnost gospodarskih družb po dejavnostih	16
Dobičkonosnost gospodarskih družb v panogi proizvodnje živil	17
Dobičkonosnost gospodarskih družb v panogi trgovine z živili	19
<hr/>	
3 Zaključek	20
<hr/>	
4 Viri	21

Uvod¹

Analiza je sestavljena iz dveh delov: v prvem prikazuje razčlenitvi prihodkov od prodaje, drugi del pa predstavlja dobičkonosnost podjetij na podlagi treh kazalnikov – EBIT marže, EBITDA marže in profitne marže. Vir podatkov je baza zaključnih računov podjetij AJPES. Analiza podrobneje predstavlja gibanje omenjenih kazalnikov po skupinah dejavnosti, skladno s standardno klasifikacijo dejavnosti 2008.

Leto 2022 je zaznamovala visoka rast cen življenjskih potrebščin. Ta je bila posledica več zaporednih zunanjih šokov, najprej pandemije, nato odpiranja gospodarstva, kar je povzročilo močno rast povpraševanja, ki mu ponudba ni zmogla slediti, v začetku preteklega leta pa še ruska vojaška agresija na Ukrajino. Ta je povzročila veliko negotovosti in porast cen zlasti na trgih energentov in drugih primarnih surovin.

Višje cene surovin so se začele že v prvi polovici lanskega leta odražati v končnih cenah, zlasti energentov (ki so jih blažili ukrepi Vlade RS) in hrane. Ob hitri rasti cen in upadu kupne moči gospodinjstev, ki so ga sicer do neke mere blažili ustvarjeni prihranki med pandemijo, so se začeli krepiti plačni pritiski.

Višji vhodni stroški in rast plač se odražata v letnih poročilih gospodarskih družb v Sloveniji v letu 2022. V analizi je prikazana razčlenitev čistih prihodkov od prodaje podjetij, ki je lani dosegla 140 milijard EUR, kar je, za primerjavo, približno 40 odstotkov več kot v predpandemičnem letu 2019. Čisti prihodki od prodaje sicer odražajo tako prodane količine kot ceno blaga ali storitev. Podatki iz letnih poročil lahko posledično zgolj nakazujejo, kaj bi lahko vplivalo na oblikovanje cen, ne pojasnjujejo pa, kolikšen del rasti prihodkov od prodaje je prispevala rast cen in koliko povečanje prodanih količin.

Z razčlenitvijo čistih prihodkov od prodaje se nakazuje, da so bile višje končne prodane cene blaga in storitev oblikovane predvsem zaradi visoke rasti vhodnih proizvodnih stroškov, v manjši meri pa tudi zaradi rasti stroškov dela in profitnih marž.

Dobički podjetij so bili lani nominalno najvišji od leta 1995, marže pa so ostale pretežno v zgodovinskih okvirih; praviloma so bile celo nekoliko nižje kot v letu 2021. To pomeni, da je rast dobičkov lani zaostajala za rastjo prihodkov od prodaje, kar nakazuje, da so podjetja lani ustvarila nekoliko manj dobička na enoto prodanega blaga ali storitev kot leto prej. Prav tako pa podatki tudi nakazujejo, da je podjetjem uspelo visoko rast vhodnih stroškov razmeroma hitro prenesti v svoje končne cene.

Struktura publikacije je naslednja. V prvem delu je prikazana razčlenitev prihodkov od prodaje podjetij z analizo vseh pomembnejših dejavnikov, to so rast stroškov blaga, materialov in storitev, rast stroškov dela in rast dobičkov. Pregled je narejen tako na ravni celotnega gospodarstva kot podrobneje po dejavnostih. V drugem delu se analiza osredotoča na dobičkonosnost gospodarskih družb s prikazom treh računovodskih kazalnikov – EBIT marže, EBITDA marže in profitne marže. V luči rasti cen hrane je dodatno prikazana dobičkonosnost podjetij iz živilskopredelovalne industrije in trgovine z živili.

¹ Zahvaljujem se mag. Ani Selan, Noemi Matavulj in dr. Maticu Petričku za pregled, usmeritve in pomoč pri pripravi te analize. Mnenja in zaključki, objavljeni v tej analizi, ne odražajo nujno stališč Banke Slovenije in/ali Evrosistema.

Razčlenitev čistih prihodkov od prodaje

Nominalna vrednost čistih prihodkov od prodaje podjetij v Sloveniji je prvič dosegla mejo 100 milijard EUR v letu 2019, že lani pa preseгла 140 milijard EUR.

V letu 2022 so čisti prihodki od prodaje slovenskih podjetij dosegli najvišjo raven od leta 1995. Prihodki od prodaje so zmnožek količine prodanega blaga ali storitev in njihove končne prodajne cene. Te so odvisne tako od povpraševanja kot stroškov proizvodnih dejavnikov. Stroški, ki jih imajo podjetja s svojim poslovanjem (vhodni proizvodni stroški, stroški dela) in jih poročajo v svojih zaključnih računih, na katerih temelji ta analiza, pa lahko vsaj nakazujejo na stroškovne pritiske, ki se zrcalijo v višjih končnih cenah, kar posledično veča nominalno vrednost čistih prihodkov od prodaje.

Po visoki rasti čistih prihodkov od prodaje v letu 2021, ki je bila v pomembnem delu posledica močnega okrevanja po pandemiji (in nižje osnove v letu 2020) in s tem povezanega učinka odpiranja gospodarstev, je tudi v letu 2022 rast čistih prihodkov od prodaje preseгла 20 %. Gre za zgodovinsko najvišje stopnje rasti, kar se kaže tudi v nominalni vrednosti čistih prihodkov od prodaje. Ta je v letu 2022 dosegla skoraj 141 milijard EUR. Za primerjavo, v letu 1995 je znašala dobrih 19 milijard EUR, v letu 2019 pa je prvič dosegla mejo 100 milijard EUR.

Računovodska razčlenitev čistih prihodkov od prodaje omogoča dodaten vpogled in razumevanje dejavnikov rasti njihove nominalne vrednosti.

Računovodsko lahko čiste prihodke od prodaje razdelimo na več gradnikov². S predručenjem osnovne enačbe izračuna dobička oz. izgube iz poslovanja

$$\text{poslovni izid iz poslovanja} = \text{kosmati donos od poslovanja} - \text{poslovni odhodki}$$

izpeljemo enačbo, ki odraža razčlenitev čistih prihodkov od prodaje.

$$\begin{aligned} & \text{čisti prihodki od prodaje} + \text{drugi prihodki} \\ & = \text{poslovni izid iz poslovanja} + \text{poslovni odhodki} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{čisti prihodki od prodaje} & = \text{poslovni izid iz poslovanja} + \text{stroški blaga,} \\ & \text{materiala in storitev} + \text{stroški dela} + \text{odpisi vrednosti} \\ & + \text{drugi poslovni odhodki} - \text{drugi prihodki} \end{aligned}$$

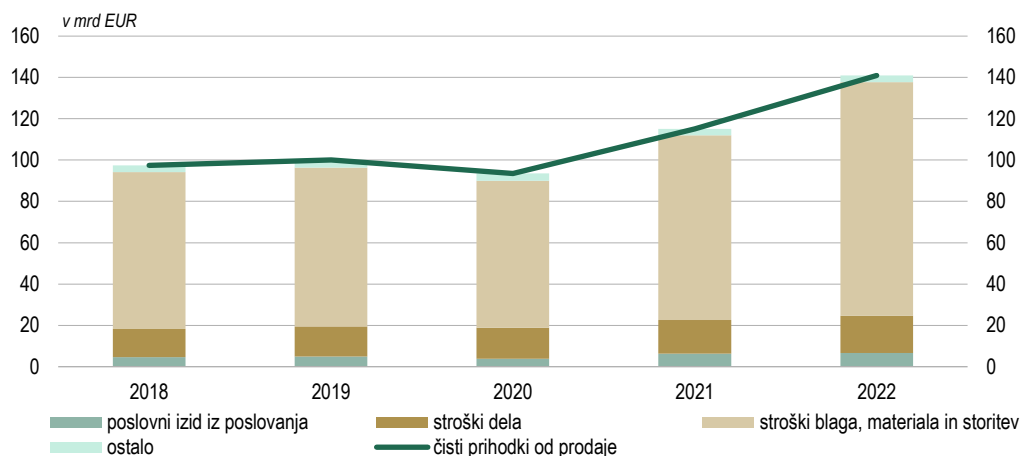
Če zadnjo enačbo nekoliko poenostavimo, pridemo do razčlenitve, s katero želimo v tem delu analize pojasniti rast čistih prihodkov od prodaje.

$$\begin{aligned} \text{čisti prihodki od prodaje} & = \text{poslovni izid iz poslovanja} + \text{stroški blaga,} \\ & \text{materiala in storitev} + \text{stroški dela} + \text{ostalo} \end{aligned}$$

² Poslovni izid iz poslovanja odraža dobiček iz poslovanja (aop151) ali izgubo iz poslovanja (aop152), izračunan kot aop151 - aop152. Čisti prihodki od prodaje (aop110) so najpomembnejši del kosmatega donosa od poslovanja (aop126), ki ga sestavljajo še sprememba vrednosti zalog proizvodov in nedokončane proizvodnje (aop121 in aop122), usredstveni lastni proizvodi in lastne storitve (aop123), subvencije, donacije, regresi, kompenzacije in drugi poslovni prihodki (aop124 in aop125). Poslovni odhodki (aop127) obsegajo stroške blaga, materiala in storitev (aop128), stroške dela (aop139), odpise vrednosti (aop144) in druge poslovne odhodke (aop148).

Na nominalno vrednost čistih prihodkov od prodaje, ki odražajo tako ceno kot prodane količine, kot prikazujejo zgornje enačbe, vplivajo različni dejavniki, med najpomembnejšimi so vhodni stroški proizvodnje (tj. stroški blaga, materiala in storitev), stroški dela in pa, poenostavljeno, marža podjetij. Po obsegu (nominalni vrednosti) so najpomembnejši od naštetih stroški blaga, materiala in storitev, veliko manjši pa je obseg preostalih dejavnikov, pri čemer so na drugem mestu stroški dela (slika 1).

Slika 1: Razčlenitev čistih prihodkov od prodaje v letih 2018–2022

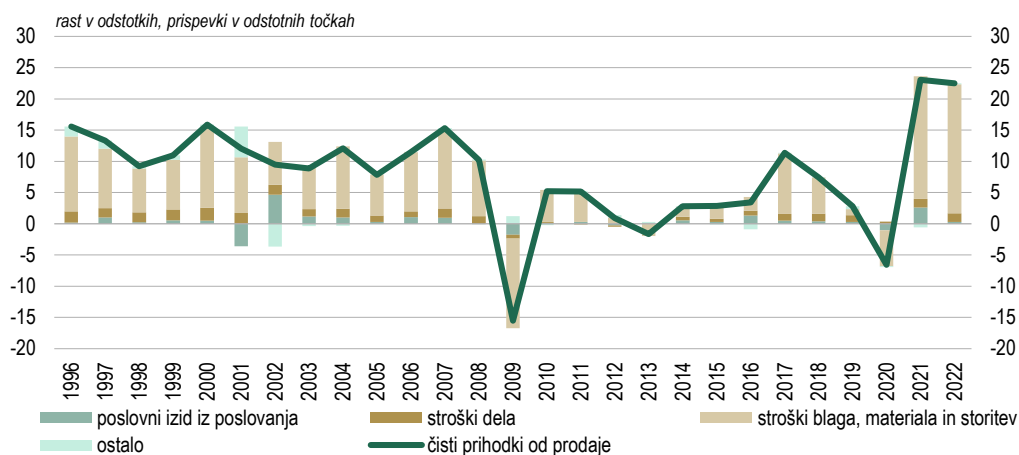
Viri: AJPES, lastni preračuni

K rasti nominalne vrednosti čistih prihodkov od prodaje so v letu 2022 največ prispevali višji vhodni stroški blaga, materiala in storitev, v manjši meri pa tudi stroški dela.

V letu 2022 so se med temi dejavniki najbolj izrazito povišali stroški blaga, materiala in storitev, ki so presegli 26-odstotno rast. Rast čistih prihodkov od prodaje je bila 22,5-odstotna, stroški dela so se povišali za približno 10 %, medtem ko se je dobiček iz poslovanja podjetij povečal za 5 %.

Podatki iz zaključnih računov podjetij kažejo zlasti na visoko rast njihovih proizvodnih stroškov. Posledično sklepamo, da so ti tudi glavni dejavnik rasti končnih cen proizvodov in storitev podjetij, kar odraža močno povečanje prihodkov od prodaje. Razčlenitev rasti, kar kaže slika 2, nakazuje, da so stroški blaga, materiala in storitev najpomembnejši del končne cene, medtem ko imajo stroški dela in marže (ki izhajajo iz poslovnega izida iz poslovanja) bistveno manjši pomen.

Slika 2: Razčlenitev rasti čistih prihodkov od prodaje v letih 1996–2022

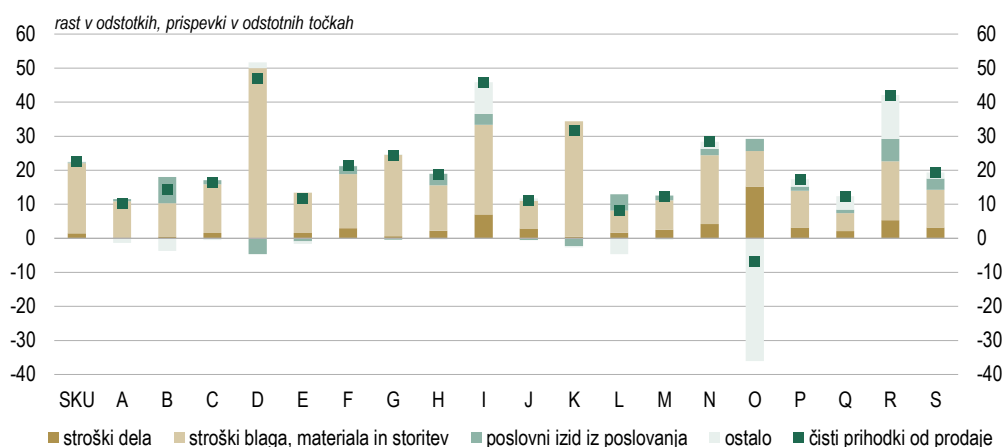
Viri: AJPES, lastni preračuni

Med dejavnostmi so najvišjo rast čistih prihodkov od prodaje lani dosegla podjetja s področij oskrbe z električno energijo, plinom in paro ter gostinstva.

Po dejavnostih je struktura razčlenitve rasti čistih prihodkov od prodaje lani podobna (slika 3). V vseh dejavnostih, razen eni (O – dejavnost javne uprave in obrambe; dejavnost obvezne socialne varnosti), so bili čisti prihodki od prodaje višji kot leto pred tem. Glede na razčlenitev rasti so k te pomembno vplivali predvsem stroški surovin in materialov, v dejavnosti javne uprave in obrambe so se primerjalno bolj povišali stroški dela, ki pa so prispevali pozitivno v vseh dejavnostih.

Najbolj so se čisti prihodki od prodaje povečali v energetiki, kar je povezano z visokimi cenami energentov na svetovnih trgih, ki so jih trgovci upoštevali pri oblikovanju končne cene. Te so omejevali različni ukrepi Vlade RS.³ Na drugi strani se je močno povečala tudi vrednost prodaje v gostinstvu in pristočasnih dejavnostih (kulturne, razvedrilne in rekreacijske dejavnosti), kar pa lahko povežemo s t. i. učinkom ponovnega odpiranja gospodarstva po pandemiji. V naštetih dejavnostih je rast čistih prihodkov od prodaje presegla 40 %.

Slika 3: Razčlenitev rasti čistih prihodkov od prodaje v letu 2022 po dejavnostih⁸

Viri: AJPES, lastni preračuni

Opomba: Za pojasnitev razvrstitve SKD glej opombo 8 na strani 16.

³ Več informacij o ukrepih za blaženje posledic visokih cen energentov je na voljo na spletnih straneh Vlade RS: Ukrepi za omilitev druginje na področju energetike | GOV.SI (dosegljivo 7. julija 2023).

1.1 Stroški blaga, materiala in storitev

Stroški blaga, materiala in storitev so v letu 2022 presegli 80 % vrednosti čistih prihodkov od prodaje, kar je največ od leta 1995.

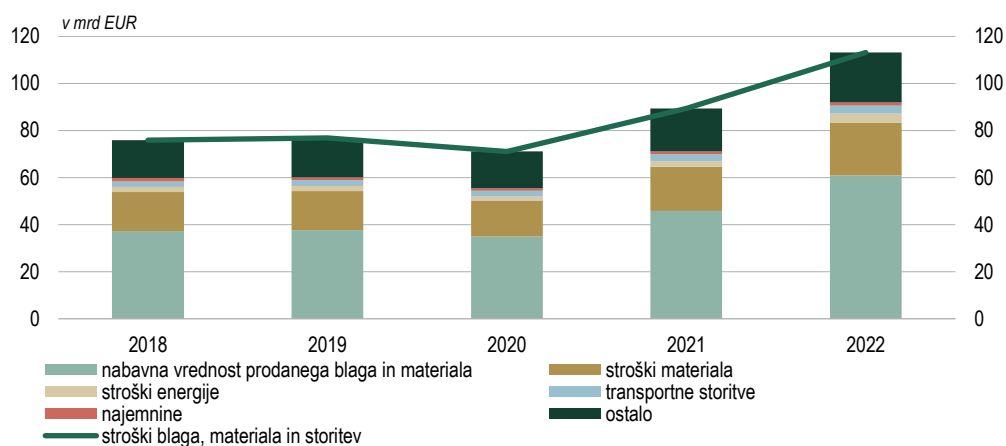
Stroški blaga, materiala in storitev predstavljajo vhodne stroške podjetij, ki močno vplivajo na končno ceno blaga ali storitev, ki ga podjetje prodaja. V povprečju od leta 1995 stroški blaga, materiala in storitev znašajo približno 77,5 % vrednosti čistih prihodkov od prodaje, največ ravno v letu 2022, ko so presegli 80 %. Znašali so 113 milijard EUR, v letu 2021 pa 89 milijard EUR.

Med temi stroški največji del predstavlja nabavna vrednost prodanega blaga in materiala. Ti zajemajo nakupno ceno, uvozne in druge nevračljive nakupne dajatve ter neposredne stroške nabave, zmanjšano za dobljene popuste (racunovodja.com, pridobljeno 29. 6. 2023). To v zadnjih letih predstavlja približno polovico vseh stroškov blaga, materiala in storitev, kar kaže tudi slika 4. Lani so ti stroški znašali skoraj 61 milijard EUR, leto pred tem 46 milijard EUR, kar predstavlja povečanje za približno tretjino. Od 15 milijard EUR povečanja stroškov jih je 5 milijard EUR povezanih z energetskimi podjetji (panoga D), za dobrih 8 milijard EUR pa so se povečali v trgovini.

Drugi največji strošek v tej kategoriji podjetjem predstavlja stroški porabljenega materiala. Med stroške materiala so vključeni stroški osnovnega in pomožnega materiala ter kupljenih polproizvodov, delov, goriv in maziv (racunovodja.com, pridobljeno 29. 6. 2023). Ti predstavljajo 20 % vseh stroškov blaga, materiala in storitev. Lani so znašali 22 milijard EUR, kar je 3 milijarde EUR več kot leta 2021. Stroški energije so se povečali za skoraj 60 odstotkov, znašali so slabih 4 milijarde EUR.

Preostali stroški blaga, materiala in storitev, kamor so zajeti npr. transportne storitve, najemnine itd., pa predstavljajo skupaj približno četrtno stroškov v tej kategoriji. V letu 2022 so znašali 26 milijard EUR, leto pred tem 23 milijard EUR.

Slika 4: Razčlenitev stroškov blaga, materiala in storitev v letih 2018–2022

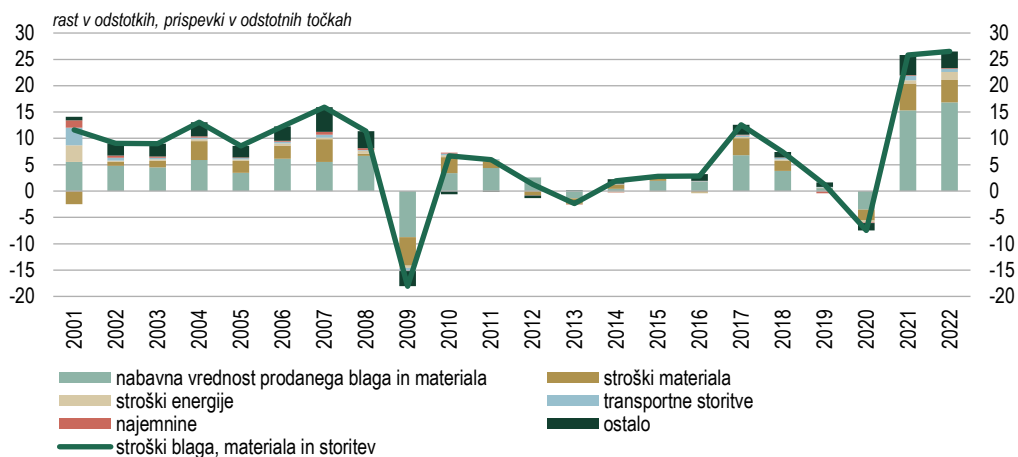
Viri: AJPES, lastni preračuni

Stroški blaga, materiala in storitev so se v letu 2022 povišali največ od leta 1995 naprej (slika 5). V zadnjih dveh letih so se tovrstni stroški povišali za približno 50 %. V letu 2019 so namreč znašali 77 milijard EUR, leta 2021 89 milijard EUR, lani pa več kot 113 mrd EUR. K več kot 26-odstotni rasti v lanskem letu so največ prispevale večje

nabavne vrednosti prodanega blaga in materiala, povišali so se tudi stroški vhodnih surovin in energije.

Slika 5: Razčlenitev rasti stroškov blaga, materiala in storitev v letih 2001–2022

Viri: AJPES, lastni preračuni

Višjim stroškom blaga, materiala in storitev so bila izpostavljena podjetja v vseh dejavnostih, najbolj v energetiki, kjer se je izrazito povečal strošek nabavne vrednosti prodanega blaga in materialov. Ta se je močno povečala še v trgovini ter v finančni in zavarovalniški dejavnosti.

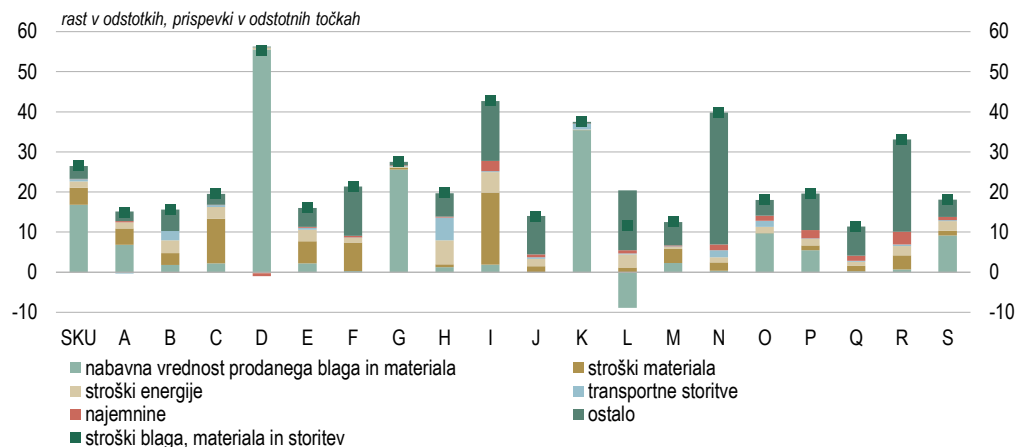
Visoka rast cen surovin, zlasti energentov, je v lanskem letu posebej močno povišala stroške blaga, materiala in storitev v energetiki. Ta podjetja so beležila več kot 50-odstotno povišanje teh stroškov. V predelovalni dejavnosti so se povišala za približno petino, v trgovini za nekaj manj kot 30 %. Nadpovprečno so se povišali ti stroški še na področju gostinstva, finančnih in zavarovalniških dejavnostih, kulturnih, razvedrilnih in rekreacijskih dejavnosti ter drugih poslovnih dejavnosti.

Ključni dejavniki rasti teh stroškov se med dejavnostmi, glede na njihovo naravo, razlikujejo. V energetiki se je močno povečala nabavna vrednost prodanega blaga in materialov (gre za trgovanje z energenti), v predelovalnih dejavnostih in gostinstvu so k rasti pomembno prispevali višji stroški vhodnih materialov. V vseh dejavnostih poročajo o porastu stroškov energije, vendar je njihov prispevek k rasti skupnih stroškov blaga, materiala in storitev zaradi primerjalno manjšega obsega manj izrazit (slika 6).

Takšni rezultati odražajo cenovna gibanja od leta 2021 naprej. Inflacija je bila sprožena s hitrim porastom cen surovin in energentov na svetovnih trgih. Ta je bil posledica močnega okrevanja povpraševanja po obdobju pandemije, ki mu ponudba ni zmoгла slediti. Prišlo je do vrzeli, povpraševanje je močno presehalo ponudbo, kar se je poleg težav v dobavnih verigah začelo odražati v povišanju cen vhodnih surovin. Konec februarja 2022 je sledila še ruska vojaška agresija na Ukrajino, ki je povzročila dodaten dvig cen zlasti na evropskih energetskih trgih. Vsi ti dejavniki so začeli krepiti rast tako energentov kot tudi hrane in neenergetskega industrijskega blaga.⁴

⁴ Več informacij o prenosih omenjenih zunanjih cenovnih šokov je na voljo v publikaciji Banke Slovenije Pregled makroekonomskega gibanj, april 2023, okvir 6.1 Stroškovni pritiski na cene predelane hrane in neenergetskega industrijskega blaga, na straneh 23–25.

Slika 6: Razčlenitev rasti stroškov blaga, materiala in storitev v letu 2022 po dejavnostih⁸

Viri: AJPES, lastni preračuni

1.2 Stroški dela

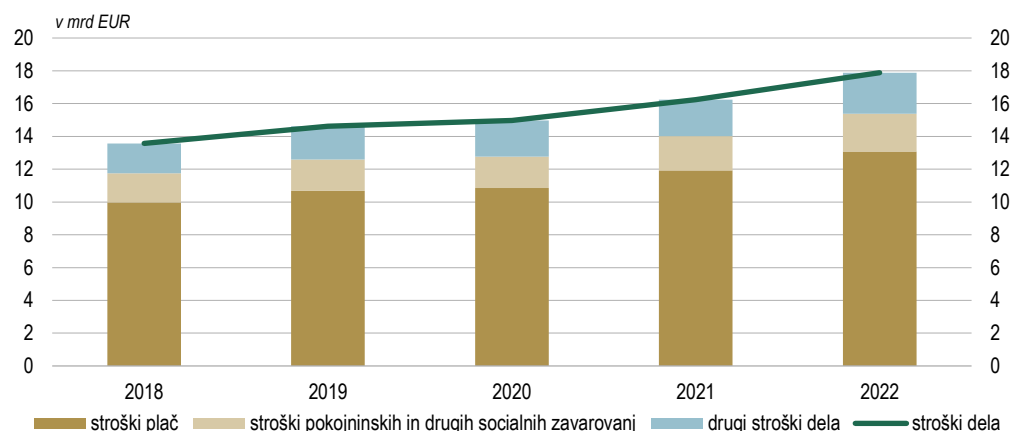
Stroški dela so v letu 2022 znašali približno 18 milijard EUR, povprečni stroški dela na zaposlenega pa dobrih 33 tisoč EUR. Pretežni del stroškov dela predstavljajo plače.

Stroški dela so v letu 2022 znašali približno 18 milijard EUR, pri čemer 13 milijard predstavljajo plače, preostalo pa stroški pokojninskih in drugih socialnih zavarovanj ter drugi stroški dela (regres, odpravnine, nadomestilo za prehrano in prevoz na delo).

Vrednostno gre za najvišje stroške dela doslej. Za primerjavo, v letih 2018 in 2019 so stroški dela znašali okoli 14 milijard, kar pomeni, da so bili stroški dela v letu 2022 višji za približno 30 % (slika 7). Če upoštevamo stroške dela na zaposlenega, pa je ta rast približno 24-odstotna. Stroški dela na zaposlenega⁵ so namreč v letu 2022 znašali dobrih 33 tisoč EUR, v letu 2018 pa 27 tisoč EUR.

Stroški dela so se v letu 2022 povišali za približno 10 odstotkov, kar je največ po letu 2007. Stroški plač in zavarovanj pa so rasli podobno kot v letu 2021, tj. približno za desetino, so se pa nekoliko močneje povišali drugi stroški dela, in sicer za dobrih 12 odstotkov.

Slika 7: Razčlenitev stroškov dela v letih 2018–2022

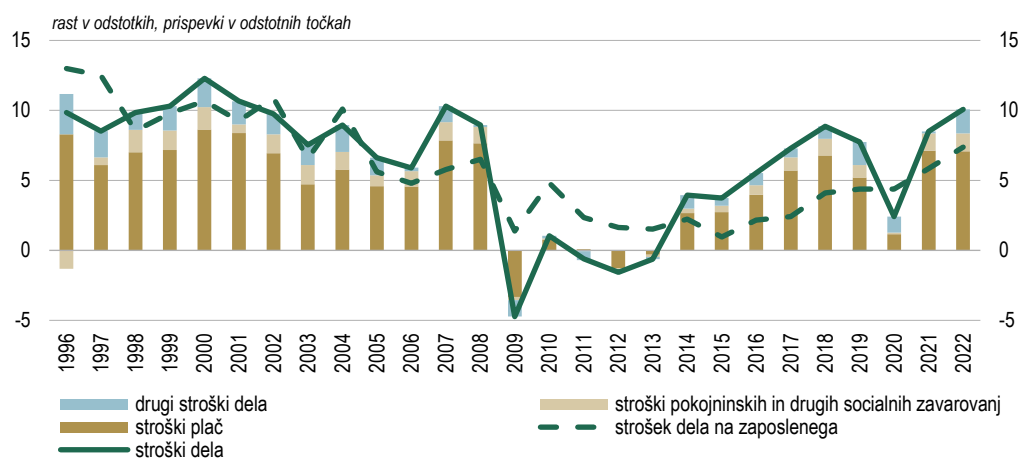
Viri: AJPES, lastni preračuni

⁵ V podatkih AJPES podjetja poročajo o povprečnem številu zaposlenih na podlagi opravljenih delovnih ur v poslovnem letu. Podrobnejše informacije so na voljo na spletnih straneh AJPES: AJPES – Pojasnila za gospodarske družbe (dosegljivo 29. 6. 2023).

Strošek dela na zaposlenega se je lani povišal za 7,4 odstotka, v povprečju zadnjih petih let pa je bila rast okoli 5-odstotna.

Glede na strukturo stroškov dela so k njihovi rasti, kar prikazuje slika 8, lani največ prispevale višje plače, se je pa glede na leto 2021 povečal prispevek drugih stroškov dela. Nominalni strošek dela, preračunan na zaposlenega, se je lani v povprečju povečal za 7,4 odstotka, kar je največ po letu 2004, ko je bila rast več kot 10-odstotna. V zadnjih petih letih je rast v povprečju približno 5-odstotna, po gospodarski krizi, natančneje med letoma 2009 in 2017, pa je znašala le približno 2 odstotka. Takšna gibanja kažejo na to, da so na gibanje plač že pred obdobjem visoke rasti cen pomembno vplivale razmere na trgu dela. Stopnja delovne aktivnosti, ki odraža delež delovno aktivnih oseb med delovno sposobnimi osebami, je v tem obdobju presegala 70 odstotkov, podjetja pa se soočajo s pomanjkanjem delovne sile (Lindič, 2023).⁶

Slika 8: Razčlenitev rasti stroškov dela v letih 1996–2022

Viri: AJPES, lastni preračuni

Nominalni stroški dela so se lani najbolj povišali v gospodarskih družbah s področja storitvenih dejavnosti.

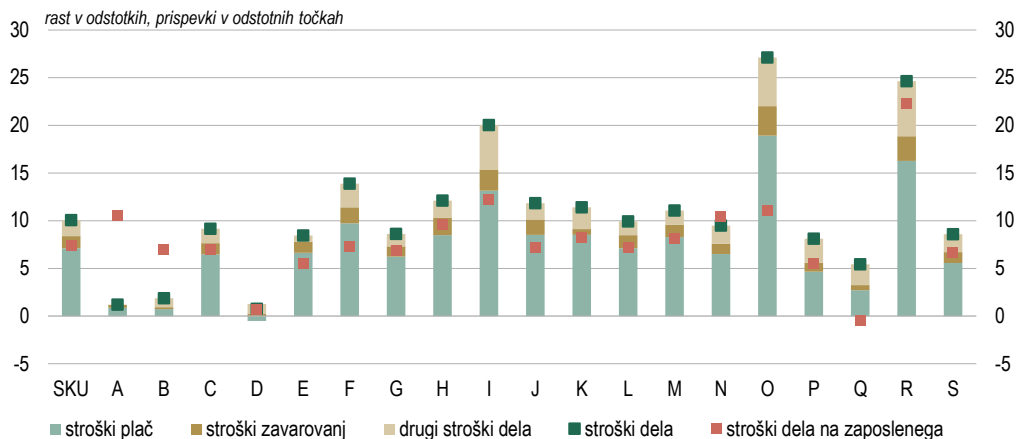
Najvišjo rast stroškov dela med dejavnostmi, kar prikazuje slika 9, so lani beležile gospodarske družbe s področja javne uprave in obrambe (O), kulturnih, razvedrilnih in rekreacijskih dejavnosti (R) ter gostinstva (I). Zlasti pri zadnjih dveh gre med drugim tudi za učinke, povezane z omejenim delovanjem v času ukrepov za omejevanje pandemije v letih 2020 in 2021. V teh dejavnostih je bila rast stroškov dela v letu 2022 več kot 20-odstotna, sledi gradbeništvo (F) s približno 15-odstotno rastjo. Na drugi strani so se stroški dela najmanj povišali v kmetijstvu (A), rudarstvu (B) in oskrbi z električno energijo, plinom in paro (D). V predelovalnih dejavnostih (C) in trgovini (G) so se stroški dela povišali za 9 odstotkov.

Ob upoštevanju povprečnega števila zaposlenih v gospodarskih družbah po dejavnostih je pri rasti stroškov dela v letu 2022 treba omeniti področje kulturnih, razvedrilnih in rekreacijskih dejavnosti (R), kjer so se stroški dela na zaposlenega lani povišali za slabo četrtno. Najmanj so se stroški dela na zaposlenega povišali v gospodarskih družbah s področja

⁶ Dodatne informacije o tesnosti trga dela v Sloveniji so na voljo v publikaciji Banke Slovenije Pregled makroekonomskih gibanj z napovedmi, junij 2023, okvir 2.2.1 Izzivi staranja prebivalstva za slovenski trg dela, na straneh 21–22, in v publikaciji M. Lindič: Analiza tesnosti slovenskega trga dela, Prikazi in analize, Banka Slovenije, junij 2023.

oskrbe z energenti (D) ter zdravstva in socialnega varstva (Q). V predelovalnih dejavnostih (C), trgovini (G) in gradbeništvu so se nominalni stroški dela na zaposlenega povečali za okoli 7 odstotkov.

Slika 9: Razčlenitev rasti stroškov dela v letu 2022 po dejavnostih⁸

Viri: AJPES, lastni preračuni

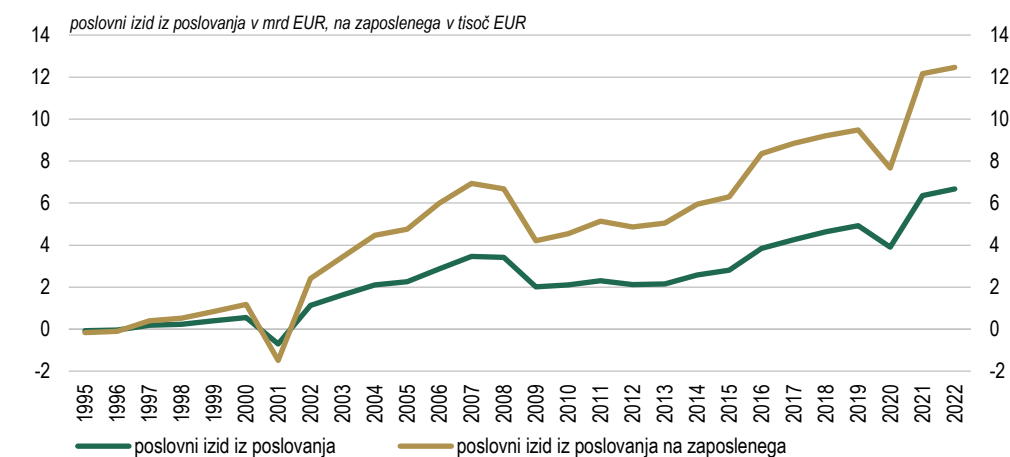
1.3 Poslovni izid iz poslovanja

Poslovni izid iz poslovanja, ki predstavlja dobiček oz. izgubo iz poslovanja, se je v letu 2022 povečal za 5 odstotkov, na zaposlenega pa za približno 2,5 odstotka.

Poslovni izid iz poslovanja predstavlja dobiček (aop151) oz. izgubo iz poslovanja (aop152). Ta je po padcu v letu 2020 močno okreval že leto pozneje, dosegel več kot 60-odstotno rast, v lanskem letu pa se je poslovni izid iz poslovanja izboljšal za 5 odstotkov. V predpandemičnem letu 2019 je celotna vrednost poslovnega izida iz poslovanja znašala slabih 5 milijard EUR. Leto pozneje je upadla pod 4 milijarde EUR, v letu 2021 in 2022 pa znašala 6,4 oz. 6,7 milijarde EUR, kar so zgodovinsko najvišje vrednosti (slika 10).

Poslovni izid iz poslovanja na zaposlenega se je v letu 2022 povečal na okoli 12.500 EUR, z 12.200 EUR v letu 2021. Še leta 2019 je znašal manj kot 10 tisoč EUR. V letu 2022 je tako rast poslovnega izida iz poslovanja na zaposlenega znašala približno 2,5 odstotka.

Slika 10: Poslovni izid iz poslovanja v letih 1995–2022

Viri: AJPES, lastni preračuni

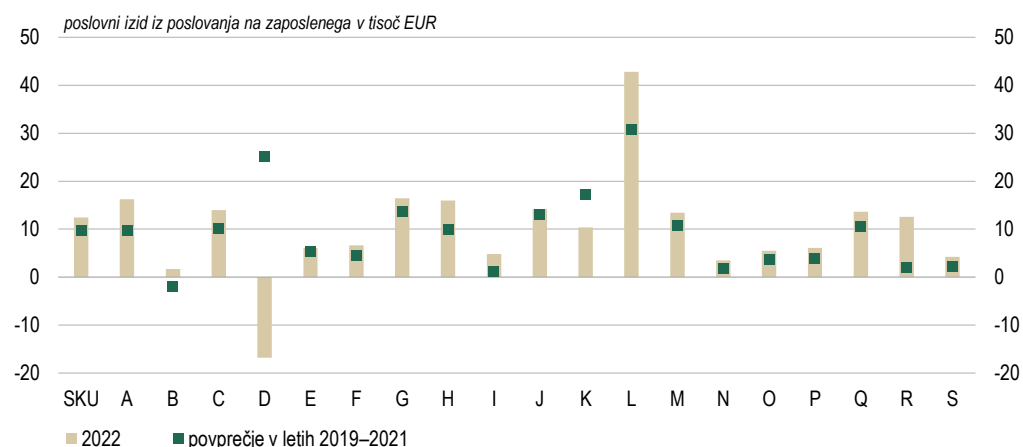
V predelovalnih dejavnostih je dobiček iz poslovanja na zaposlenega dosegel 15-odstotno rast, v trgovini pa 10-odstoten upad. Visoko rast so beležila podjetja s področij gostinstva, gradbeništva in prometa.

Med dejavnostmi so največje izboljšanje poslovnega izida iz poslovanja v letu 2022 dosegla podjetja s področij gostinstva (I), kulturnih, razvedrilnih in rekreacijskih dejavnosti (R) ter drugih dejavnosti (S), tudi prometa in skladiščenja (H). Ta so bila med pandemijo tudi najbolj izpostavljena, tako da je visoka rast deloma lahko pojasnjena s t. i. učinkom odpiranja gospodarstva. Visoko rast dobička iz poslovanja je v letu 2022 doseglo tudi gradbeništvo (F).

Dejavnosti, ki so lani beležile visoko rast dobička iz poslovanja, so precej izboljšale tudi kazalnik, ki kaže poslovni izid iz poslovanja na zaposlenega (slika 11). Ta je bil sicer lani v primerjavi z obdobjem 2019–2021 v večini dejavnosti višji. Neugodno izstopa zlasti področje oskrbe z električno energijo, plinom in paro, kjer pa slabi rezultati na ravni celotne dejavnosti odražajo poslovanje enega pomembnejšega podjetja.⁷

Največji dobiček iz poslovanja na zaposlenega so sicer v letu 2022 dosegla podjetja, ki poslujejo v nepremičninskih dejavnostih (L), kjer je vrednost kazalnika presegla 42 tisoč EUR, sledijo pa področja trgovine, kmetijstva, prometa in skladiščenja s približno 16 tisoč EUR dobička iz poslovanja na zaposlenega. V predelovalnih dejavnostih, ki so med vsemi področji po obsegu ustvarile največ dobička iz poslovanja, več kot 2,7 milijarde EUR, znaša vrednost tega kazalnika 14 tisoč EUR.

Slika 11: Poslovni izid iz poslovanja na zaposlenega v letu 2022 po dejavnostih⁸

Viri: AJPES, lastni preračuni

⁷ Dodatne informacije so na voljo v publikaciji N. Matavulj: Poslovanje podjetij v letu 2022, Kratke ekonomsko-finančne analize, Banka Slovenije, junij 2023.

Dobičkonosnost podjetij

2.1 Kazalniki dobičkonosnosti

Dobičkonosnost v analizi analiziramo s tremi računovodskimi kazalniki, pri čemer se v komentarju osredotočamo zlasti na profitno maržo.

Dobičkonosnost podjetij v tej analizi prikazujemo s tremi računovodskimi kazalniki, ki odražajo uspešnost poslovanja podjetij, in sicer profitno maržo, EBIT maržo in EBITDA maržo:

- Profitna marža je kazalnik, ki kaže razmerje med čistim poslovnim izidom obračunskega obdobja (čisti dobiček (aop186) ali izguba obračunskega obdobja (aop187)) in čistimi prihodki od prodaje (aop110). Ta kaže, koliko enot čistega dobička ali izgube je podjetje izkazalo na enoto čistih prihodkov od prodaje. (Fi=Po, 2023)

$$\text{profitna marža} = \frac{\text{čisti dobiček ali izguba}}{\text{čisti prihodki od prodaje}}$$

- EBIT marža je kazalnik, ki kaže razmerje med razširjenim celotnim poslovnim izidom (aop126 – aop127) in čistimi prihodki od prodaje (aop110). EBIT razširjen celotni poslovni izid se izračuna kot razlika med kosmatim donosom iz poslovanja in poslovnimi odhodki. (Fi=Po, 2023 in Inštitut za računovodstvo, 2023)

$$\text{EBIT marža} = \frac{\text{EBIT}}{\text{čisti prihodki od prodaje}}$$

- EBITDA marža je kazalnik, ki kaže razmerje med denarnim tokom iz poslovanja (aop151 – aop152 + aop144) in čistimi prihodki od prodaje. EBITDA se izračuna kot celotni poslovni izid, pri čemer se ta poveča za amortizacijo in odhodke za obresti. (Fi=Po, 2023 in Inštitut za računovodstvo, 2023)

$$\text{EBITDA marža} = \frac{\text{EBITDA}}{\text{čisti prihodki od prodaje}}$$

V slikah prikazujemo vse tri mere dobičkonosnosti, v komentarjih pa se osredotočamo predvsem na kazalnik profitne marže, ki, kot opisano, pojasnjuje, koliko dobička (ali izgube) na enoto prodanega blaga ali storitve je uspelo podjetju ustvariti v obračunskem letu.

2.2 Dobičkonosnost gospodarskih družb v Sloveniji

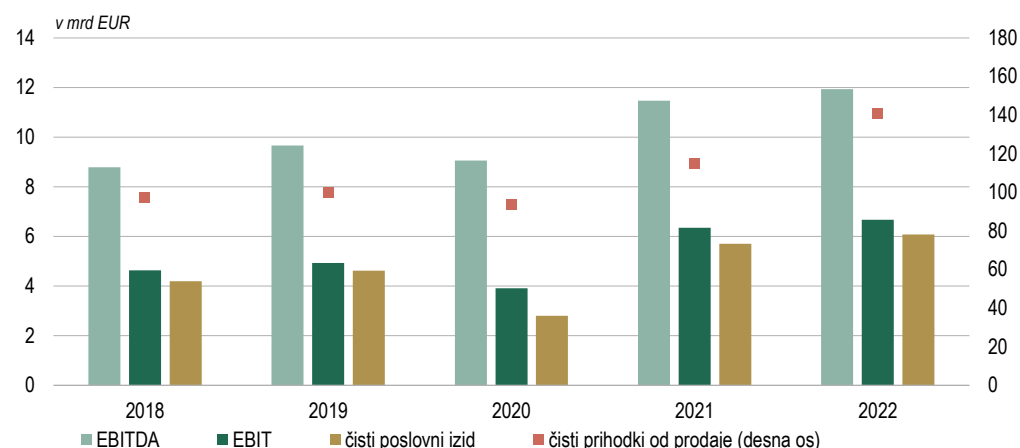
Dobičkonosnost podjetij se je lani ohranila na visokih ravneh, vendar je bila nekoliko nižja kot leta 2021.

Čisti prihodki od prodaje so lani v celotnem gospodarstvu, kar kaže slika 12, dosegli 140 milijard EUR, kar je največ do zdaj (podatki so na voljo od leta 1995). Po upadu v pandemičnem letu 2020 je rast čistih prihodkov od prodaje lani in predlani preseгла 20 odstotkov. Ob takšni rasti čistih prihodkov od prodaje pa so se vsi trije kazalniki marž v letu 2021 vseeno precej povišali in dosegli ene najvišjih ravni od leta 1995. V letu

2022 so kazalniki marž nekoliko upadli in se ustalili nekje na povprečnih vrednostih iz obdobja 2016–2019 (slika 13). Rezultat kaže, da je visoko rast stroškov, ki vplivajo na njihovo poslovanje, podjetjem uspelo v precejšnji meri prenesti v svoje končne cene, saj se dobičkonosnost na enoto prihodkov od prodaje v lanskem letu ni poslabšala.

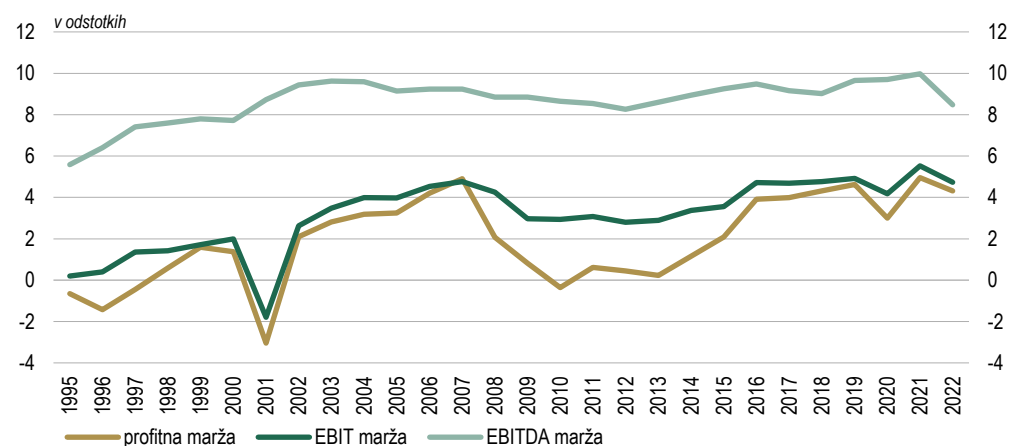
Kazalniki poslovnega izida so se v zadnjih dveh letih v primerjavi s predpandemičnim letom 2019 izboljšali nekoliko manj, kot so se povečali čisti prihodki od prodaje, kar se kaže tudi v vseh treh kazalnikih marž, ki so nekaj desetink odstotnih točk nižje kot v letu 2019. To potrjuje ugotovitve iz prvega dela te analize, ki kažejo, da so se v tem obdobju močno poviševali tudi stroški podjetij, tako stroški materiala, blaga in storitev kot stroški dela. Gre torej za že izpostavljeno posledico cenovnih gibanj, ki so imela sprožilec v pomanjkanju surovin in težav v dobavnih verigah ob odpiranju gospodarstev po pandemiji ter v vojni v Ukrajini. Glede na to, da so marže, ki so jih podjetja dosegala v letu 2022, na podobnih ravneh kot pred pandemijo, to tudi pomeni, da so zunanje cenovne šoke, ki so vplivali na dvig vhodnih stroškov podjetij, slednja uspela v precejšnji meri prenesti v svoje končne cene. Povišanja stroškov, glede na te podatke, tako vsaj v večji meri niso absorbirala z zniževanjem svojih marž.

Slika 12: Kazalniki poslovnega izida v letih 2018–2022

Viri: AJPES, lastni preračuni

Slika 13: Marže v letih 1995–2022

Viri: AJPES, lastni preračuni

2.3 Dobičkonosnost gospodarskih družb po dejavnostih

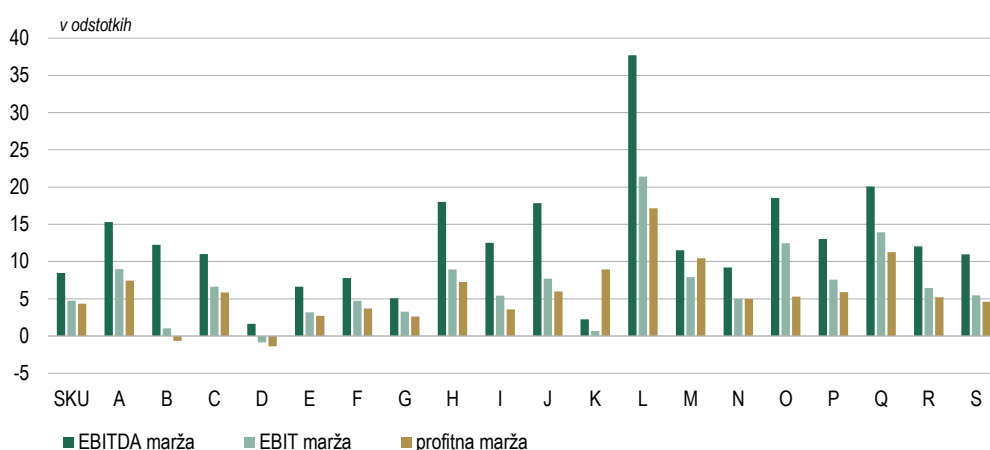
Najvišje marže so v letu 2022 dosegle gospodarske družbe na področju poslovanja z nepremičninami, sledijo dejavnosti zdravstva in socialnega varstva ter strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti.

Med različnimi dejavnostmi so najvišje marže lani dosegla podjetja, ki se ukvarjajo s poslovanjem z nepremičninami (slika 14). Profitna marža je v tej dejavnosti preseгла 17 odstotkov, vendar ta ni bistveno odstopala od tistih iz obdobja 2019–2021 in tudi ni bila najvišja do zdaj. Drugo najvišjo profitno maržo so dosegla podjetja s področja zdravstva in socialnega varstva, ki so z 11,3 odstotka ohranila podobno raven profitne marže, kot so jo dosegla v letu 2021, ko je bila z 11,8 odstotki najvišja od leta 1995 naprej.

Preteklo leto je bilo z vidika marž neugodno zlasti za dejavnosti rudarstva in oskrbe z električno energijo, plinom in paro, saj so bile profitne marže negativne. V rudarstvu profitna marža ostaja negativna že vse od leta 2020. Na področju energetike je bila profitna marža v letu 2020 zaradi upada gospodarske aktivnosti ob omejitvenih ukrepih za zajezitev širjenja bolezni covid-19 pri skoraj –6 odstotkih, v letu 2021 pa 2,2-odstotna. Kot že omenjeno, so bila ta podjetja lani soočena na eni strani z visokimi cenami energentov na svetovnih trgih, kar je močno povišalo njihovo nabavno ceno, prodajna cena pa je bila na drugi strani omejena z uvedbo t. i. cenovnih kopic.

V predelovalnih dejavnostih se je profitna marža lani nekoliko povečala, v primerjavi z letom prej za 0,2 odstotne točke, in bila 5,8-odstotna, najvišja od leta 1995 naprej. V nadaljevanju analize bo še posebej prikazana dobičkonosnost živilskopredelovalnih podjetij, zlasti v luči spremljanja cenovnih in stroškovnih gibanj v verigi, ki vplivajo na končno ceno hrane. V dejavnosti trgovine na splošno je bila profitna marža lani 2,6-odstotna, kar je manj kot v letu 2021, ko je znašala 3,5 odstotka, in bila najvišja od leta 1995 naprej. Podobno kot za proizvodnjo živil je v nadaljevanju še posebej prikazana dobičkonosnost trgovine na drobno v nespecializiranih prodajalnah, pretežno z živili.

Slika 14: Marže v letu 2022 po dejavnostih⁸

Viri: AJPES, lastni preračuni

⁸ A – kmetijstvo in lov, gozdarstvo, ribištvo, B – rudarstvo, C – predelovalne dejavnosti, D – oskrba z električno energijo, plinom in paro, E – oskrba z vodo; ravnanje z odpadki in odpadki; saniranje okolja, F – gradbeništvo, G – trgovina; vzdrževanje in popravila motornih vozil, H – promet in skladiščenje, I – gostinstvo, J – informacijske in komunikacijske dejavnosti, K – finančne in zavarovalniške dejavnosti, L – poslovanje z nepremičninami, M – strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti, N – druge raznovrstne poslovne dejavnosti, O – dejavnost javne uprave in obrambe; dejavnost obvezne socialne varnosti, P – izobraževanje, Q – zdravstvo in socialno varstvo, R – kulturne, razvedrilne in rekreacijske dejavnosti, S – druge dejavnosti.

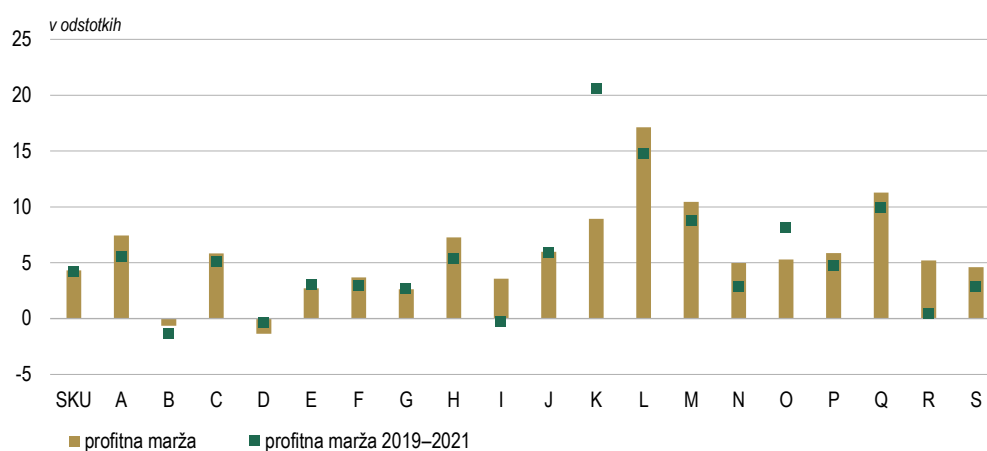

Lani so bile profitne marže v večini dejavnosti podobne kot v preteklih letih.

Profitne marže so v preteklem letu v večini dejavnosti ostale v okvirih iz predhodnih let (slika 15). Ob približno enakih razmerjih med poslovnimi izidi in prihodki od prodaje to seveda pomeni, da je rast dobičkov skladna z rastjo prihodkov od prodaje. Med dejavnostmi, ki so imele v letu 2022 višjo profitno maržo kot pred tem, so poslovanje z nepremičninami, promet in skladiščenje, kmetijstvo, druge raznovrstne poslovne dejavnosti, zlasti pa kulturne, razvedrilne in rekreacijske dejavnosti ter gostinstvo. Podjetja z zadnjih dveh področij so bila v preteklih pandemičnih letih še posebej prizadeta.

Na drugi strani so lani nekoliko nižje profitne marže od predhodnih dosegla podjetja v finančni in zavarovalniški dejavnosti, dejavnosti javne uprave in obrambe ter obvezne socialne varnosti in oskrbi z električno energijo, plinom in paro.

Slika 15: Profitne marže po dejavnostih⁸

Viri: AJPES, lastni preračuni

V luči visoke rasti cen hrane je dodatno prikazana dobičkonosnost podjetij iz živilsko-predelovalne industrije in trgovine z živilom. Cene hrane so se v preteklem letu močno povišale. Košarica najosnovnejših izdelkov je bila leta 2022 v povprečju od 15 do 20 odstotkov dražja kot februarja 2020 (Pezdir in Zorko, 2023). Ker ima hrana velik delež v potrošnji gospodinjstev in ker gre za nujno življenjsko dobrino, je ta tematika tudi v tej analizi dodatno izpostavljena. S kratkim prikazom dobičkonosnosti podjetij, ki so vključena v prehransko verigo, lahko vsaj deloma naslovimo vprašanje splošne javnosti, ali so k rasti cen prispevale tudi višje marže teh podjetij ali je ključni razlog porast vhodnih kmetijskih surovin in energentov.

Dobičkonosnost gospodarskih družb v panogi proizvodnje živil

Kazalniki poslovnega izida podjetij v proizvodnji živil so se v preteklih letih izboljševali. Marže so bile lani približno pol odstotne točke višje kot v letu 2021.

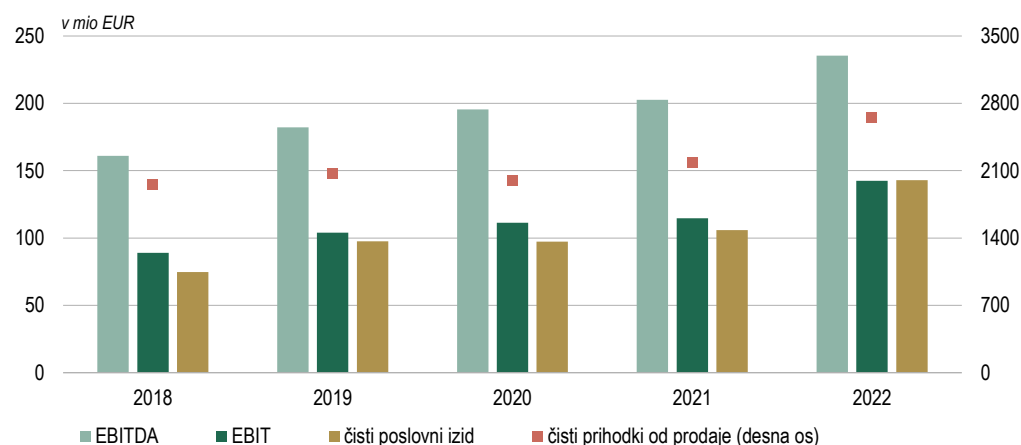
Proizvodnja živil je od leta 2018 izboljševala svoj poslovni izid. Čisti dobiček se je po stagnaciji v letu 2020 leto pozneje povečal za slabih 9 odstotkov, v letu 2022 pa za več kot tretjino. Povečevali so se tudi čisti prihodki od prodaje. Ti so v letu 2020 upadli za

3,4 odstotka, se v letu 2021 povečali za dobrih 9 odstotkov, lani pa za skoraj 22 odstotkov (slika 16).

Hitrejša rast čistih dobičkov od čistih prihodkov od prodaje se odraža tudi v povečanju profitne marže za 0,5 odstotne točke. Ta je lani v proizvodnji živil znašala približno 5,4 odstotka, v letu 2021 pa 4,9 odstotka. V primerjavi s predelovalnimi dejavnostmi na splošno je bila profitna marža v živilskopredelovalni industriji nekoliko nižja, saj je v predelovalnih dejavnostih (C) lani dosegla približno 6 odstotkov. Glede na zgodovinske podatke so bili vsi trije kazalniki marž v preteklih dveh letih eni najvišjih v obdobju 1995–2022 (slika 17).

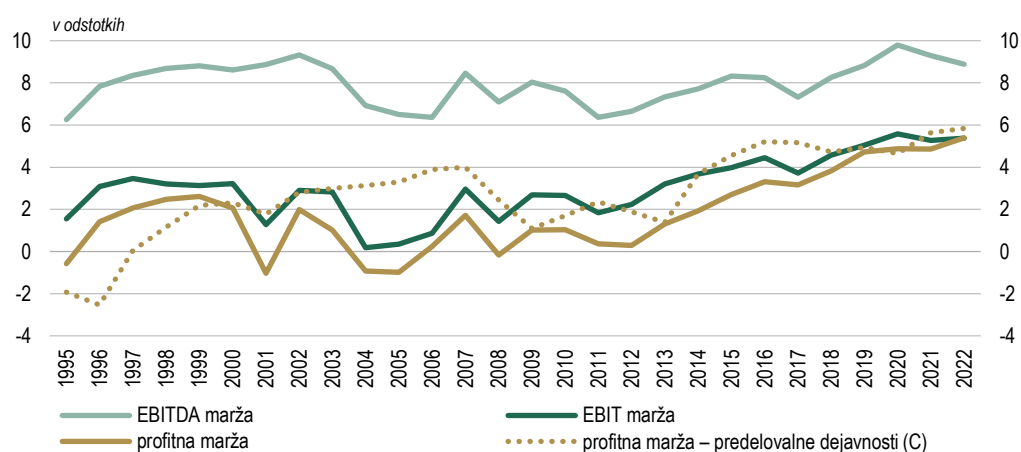
Rezultati kažejo, da se profitne marže podjetij v proizvodnji živil v zadnjih letih ohranjajo na zgodovinsko visokih ravneh. Lani so se nekoliko povečale, vendar ne bistveno. Ti podatki nakazujejo, da so k rasti cen hrane lahko v manjši meri prispevale tudi višje marže. Dodatna ugotovitev na podlagi teh rezultatov pa kaže, da so bila ta podjetja višje stroške proizvodnje zmožna razmeroma hitro prenesti v svoje končne cene.

Slika 16: Kazalniki poslovnega izida v letih 2018–2022 v proizvodnji živil

Viri: AJPES, lastni preračuni

Slika 17: Marže v letih 1995–2022 v proizvodnji živil

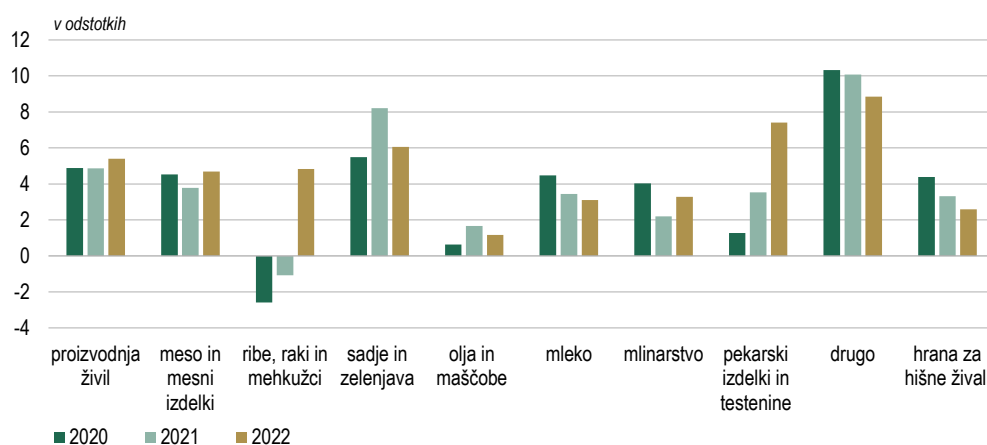

Viri: AJPES, lastni preračuni

Znotraj panoge proizvodnje živil dosegajo ene najvišjih profitnih marž podjetja, ki se ukvarjajo s predelavo in konzerviranjem sadja in zelenjave ter proizvodnjo drugih prehranskih izdelkov. Mesnopredelovalna podjetja so lani dosegla 4,7-odstotno profitno

maržo, kar je približno enako kot leta 2020. Profitno maržo so lani izboljšala zlasti podjetja, ki se ukvarjajo s predelavo in konzerviranjem rib, s proizvodnjo pekarskih izdelkov in testenin ter mlinarstvom (slika 18).

Slika 18: Profitne marže v letih 2020–2022 po panogah v proizvodnji živil

Viri: AJPES, lastni preračuni

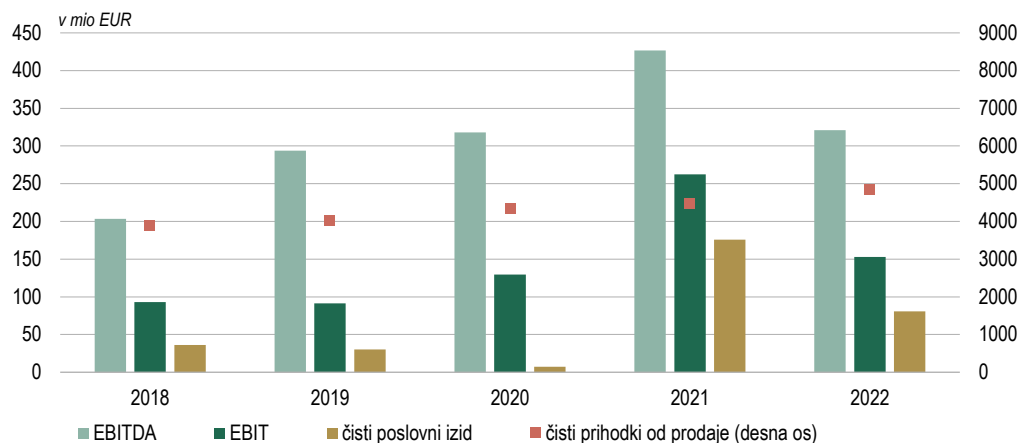
Dobičkonosnost gospodarskih družb v panogi trgovine z živili

Kazalniki poslovnega izida v trgovini na drobno v nespecializiranih prodajalnah, pretežno z živili, kažejo, da je bilo leto 2022 manj uspešno kot leto 2021.

Čisti prihodki od prodaje so v trgovini na drobno, ki se ukvarja pretežno s prodajo živil, v letu 2022 dosegli 4,8 milijarde EUR, kar je približno 20 odstotkov več kot leta 2019. Rast čistih prihodkov od prodaje je bila lani skoraj 8-odstotna. Na drugi strani pa je bilo leto 2022 glede na kazalnike poslovnega izida, ki vplivajo na izračun marž, manj uspešno kot leto pred tem (slika 19). Še vedno visoke ravni dobičkov so namreč bistveno nižje kot v letu 2021, vendar višje kot pred zdravstveno krizo.

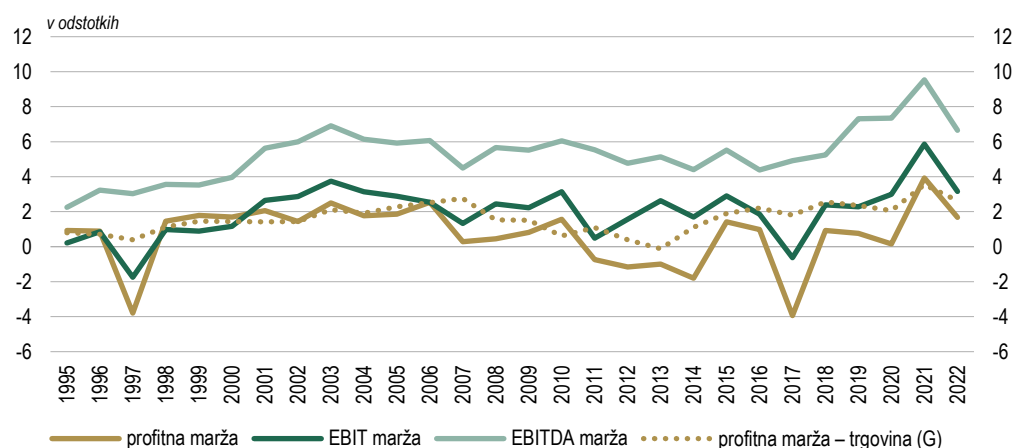
To odražajo tudi marže, ki so bile v letu 2022 nižje kot v letu 2021, vendar še vedno na zgodovinsko najvišjih ravneh. V primerjavi s trgovino na splošno pa so bile profitne marže v tej panogi nekoliko nižje, kar velja tudi za dolgoročnejša zgodovinska gibanja. Kot kaže slika 20, so se marže v preteklem letu ustalile na ravneh, ki so jih podjetja dosegala tudi v preteklosti. Leto 2021 se zdi kot prehodno leto, ko so marže močnejše porasle. V tem letu je bila profitna marža skoraj 4-odstotna (v letih 2018–2020 je bila manjša od 1 odstotka), lani pa 1,7-odstotna. Podatki torej nakazujejo, da profitne marže podjetij v trgovini z živili v lanskem letu niso dodatno višale rasti končnih cen hrane.

Slika 19: **Kazalniki poslovnega izida v letih 2018–2022 v trgovini na drobno v nespecializiranih prodajalnah, pretežno z živili**

Viri: AJPES, lastni preračuni

Slika 20: **Marže v letih 1995–2022 v trgovini na drobno v nespecializiranih prodajalnah, pretežno z živili**

Viri: AJPES, lastni preračuni

3

Zaključek

Analiza na podlagi letnih poročil podjetij v Sloveniji za leto 2022 prikazuje razčlenitev rasti prihodkov od prodaje. S tem poskušamo pojasniti dejavnike, ki so pripeljali do vrednostno največjega obsega prodaje do zdaj (podatki so na voljo od leta 1995). Podatki nakazujejo, da so bile višje končne prodajne cene blaga in storitev oblikovane predvsem zaradi visoke rasti vhodnih proizvodnih stroškov, v manjši meri pa tudi zaradi rasti stroškov dela in profitnih marž.

Pregled po posameznih dejavnostih kaže, da je bilo z vidika dobičkonosnosti, ki jo odražajo marže podjetij, leto 2022 kljub zgodovinskemu največjemu obsegu prodaje manj uspešno kot predhodno leto. Leto 2022 je namreč zaznamovala visoka rast vhodnih stroškov podjetij, ki so se glede na leto 2021 povišali za približno četrtino. Ocenjujemo, da je to v manjši meri posledica večjih količin prodanega blaga in storitev, v večji pa cenovnih gibanj surovin in energentov po zaporedju več zunanjih šokov, ki so spodbudili aktualni inflacijski val.

Dodatno so prikazana še gibanja marž v živilskopredelovalnih podjetjih in živilskih trgovinah, s čimer, kolikor tovrstni podatki dopuščajo, smo naslovili porast cen hrane z agregatnim pregledom marž podjetij v prehranski verigi. Rezultati nakazujejo, da so tudi v teh panogah lani marže večinoma ostale v zgodovinskih okvirih.

4

Viri

AJPES. (2023). Baza letnih poročil gospodarskih družb v Sloveniji 1995–2022.

Banka Slovenije (25. april 2023). Pregled makroekonomskih gibanj. Ljubljana: Banka Slovenije.

Banka Slovenije (16. junij 2023). Pregled makroekonomskih gibanj z napovedmi. Ljubljana: Banka Slovenije.

Fi=Po Finančni podatki. (2023). Spletno orodje Fi=Po Finančni pomočnik, Pojasnila za gospodarske družbe: »Bilanca stanja, aktiva«. AJPES. Pridobljeno junija 2023 iz: https://www.ajpes.si/fipo/pomoc.asp?id_SifVrstaSubjekta=3&print=yes

Inštitut za računovodstvo, iskalno geslo »EBIT in EBITDA«. Pridobljeno 5. julija 2023 iz: <http://www.iracunovodstvo.eu/ebit-in-ebitda/>

Lindič, M. (2023). Exploring labour market tightness and its implications: a case study for Slovenia. SUERF Policy Brief No. 568. SUERF. Pridobljeno 30. junija 2023 iz: <https://www.suerf.org/suer-policy-brief/65485/exploring-labour-market-tightness-and-its-implications-a-case-study-for-slovenia>.

Lindič, M. (2023). Analiza tesnosti slovenskega trga dela. Prikazi in analize. Banka Slovenije. Pridobljeno 7. julija 2023 iz: <https://bankaslovenije.blob.core.windows.net/publication-files/analiza-tesnosti-slovenskega-trga-dela.pdf>

Matavulj, N. (2023). Poslovanje podjetij v letu 2022. Kratke ekonomsko-finančne analize. Banka Slovenije. Pridobljeno 6. julija 2023 iz: <https://bankaslovenije.blob.core.windows.net/publication-files/poslovanje-podjetij-v-letu-2022.pdf>

Pezdir, M., in Zorko, R. (2023). Analiza gibanja cen hrane na podlagi dnevniških spletnih cen. Prikazi in analize. Banka Slovenije. Pridobljeno 23. avgusta 2023 iz: <https://bankaslovenije.blob.core.windows.net/publication-files/pa-analiza-gibanja-cen-hrane.pdf>

Računovodja.com, E-seminar »Predložitev letnega poročila in drugih podatkov gospodarskih družb za leto 2019«, podnaslov Stroški blaga, materiala in storitev. Pridobljeno 29. junija 2023 iz: https://www.racunovodja.com/E-seminar/7.3.4.1StroskiBlaga%2CMaterialaInStoritev_Tockal.PriCrkiLVzkazuPoslovnegaZida_AOP128_-2